

॥ मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः ॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्णं वनस्पतैरिवाभिन्नः शीयतां रयिः सचतां नः शचीपतिः॥१॥

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते तै ब्रवीमि मा नः प्रजा रीरिषो मोत वीरान्॥२॥

वार्त प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः। स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वहंसो ज्योग्जीवा जरामशीमहि॥३॥

अमुत्र भूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः। प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवानामग्रे भिषजा शचीभिः॥४॥

हरिर्हरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मंतीनाम्। ब्रह्म सरूपमनुमेदमागादयनं मा विवधीर्विक्रमस्व॥५॥

शल्कैरग्निमिन्धान उभौ लोकौ संनेमहम्। उभयौलोकयोर्ऋध्वाऽति मृत्युं तराम्यहम्॥६॥

मा छिदो मृत्यो मा वधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः। प्रजां मा मे रीरिष आयुरुग्र नृचक्षंसं त्वा हविषा विधेम॥७॥

मा नो महान्तमुत मा नो अभकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥८॥

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते॥९॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वां जातानि परिता बभूव। यत्कांमास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्॥१०॥

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि। मघवन्क्षुग्धि तव तन्न उतये विद्विषो विमृधो जहि॥११॥

स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयङ्करः॥१२॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥१३॥

अपमृत्युमपक्षुधम्। अपेतः शपथं जहि। अधा नो अग्र आवह। रायस्पोष सहस्रिणम्॥१४॥

ये तै सहस्रमयुतं पाशाः। मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान यज्ञस्य मायया।

सर्वानवयजामहे॥१५॥

जातवेदसे सुनवाम सोमं मरातीयतो निदहाति वेदः। स नः परषदति दुर्गाणि विश्वां
नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः॥१६॥

भूर्भुवः स्वः। ओजो बलम्। ब्रह्म क्षत्रम्। यशो महत्। सत्यं तपो नाम। रूपममृतम्।
चक्षुः श्रोत्रम्। मन आयुः। विश्वं यशो महः। समं तपो हरो भाः। जातवेदा यदि वा
पावकोऽसि। वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि। शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम्। ऊर्जं पुष्टिं
ददद्भ्याववृथ्स्व॥१७॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भूः॥१८॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भुवः॥१९॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां सुवः॥२०॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भूर्भुवः सुवः॥२१॥ मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धताम्॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

(तैत्तिरीयारण्यकम् - ४/प्रपाठकः - ३/अनुवाकः - १५)

हरिः५ हरन्तमनुयन्ति देवाः। विश्वस्येशानं वृषभं मतीनाम्। ब्रह्म सरूपमनुमेदमागात्।
अयनं मा विवंधीर्विक्रमस्व। मा छिदो मृत्यो मा वंधीः। मा मे बलं विवृहो मा प्रमौषीः।
प्रजां मा मे रीरिष आयुरुग्र। नृचक्षसं त्वा हविषा विधेम। सद्यश्चकमानाय। प्रवेपानाय
मृत्यवे॥१॥

प्रास्मा आशा अशृण्वन्। कामेनाजनयन्पुनः। कामेन मे काम आगात्। हृदयाद्धृदयं मृत्योः।
यदमीषामदः प्रियम्। तदैतूपमामभि। परं मृत्यो अनु परेहि पन्थाम्। यस्ते स्व इतरो
देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि। मा नः प्रजाः रीरिषो मोत वीरान्। प्र पूर्य
मनसा वन्दमानः। नाधमानो वृषभं चर्षणीनाम्। यः प्रजानामेकराष्मानुषीणाम्। मृत्युं
यजे प्रथमजामृतस्य॥२॥

॥ गणपत्यथर्वशीर्षोपनिषत् ॥

ॐ भ॒द्रं कर्णे॑भिः शृणुयाम॑ दे॒वाः। भ॒द्रं प॑श्येमा॒क्षभि॑र्यज॒त्राः। स्थि॑रैरङ्गै॑स्तुष्टुवा॑ꣳसस्त॒नूभिः॑।
व्य॒शेम॑ दे॒वहि॑तं यदायुः। स्व॒स्ति न॒ इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः। स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः। स्व॒स्ति
न॒स्ताक्ष्यो॑ अरि॑ष्टनेमिः। स्व॒स्ति नो॒ बृह॑स्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

ॐ नम॑स्ते गणपतये। त्वमे॒व प्र॒त्यक्षं॑ तत्त्वम॑सि। त्वमे॒व के॒वलं कर्ता॑ऽसि। त्वमे॒व के॒वलं
धर्ता॑ऽसि। त्वमे॒व के॒वलं हर्ता॑ऽसि। त्वमे॒व सर्वं॑ खल्विदं ब्रह्मा॑सि। त्वं साक्षादात्मा॑ऽसि
नित्यम्॥१॥

ऋतं व॒च्मि। सत्यं व॒च्मि॥२॥

अवं त्वं॑ मा॒म्। अवं व॒क्तार॑म्। अवं श्रो॒तार॑म्। अवं दा॒तार॑म्। अवं धा॒तार॑म्। अ॒वानू॒चान॑मव
शि॒ष्यम्। अवं प॒श्चात्ता॑त्। अवं पु॒रस्ता॑त्। अ॒वोत्त॑रात्तात्। अवं दक्षि॒णात्ता॑त्। अवं चो॒र्ध्वात्ता॑त्।
अ॒वाध॑रात्तात्। सर्वतो मां पाहि पाहि॑ सम॒न्तात्॥३॥

त्वं वाङ्म॑यस्त्वं चिन्म॑यः। त्वमा॒नन्द॑मयस्त्वं ब्रह्म॑मयः। त्वं सच्चिदान॑न्दाद्वितीयोऽसि। त्वं
प्र॒त्यक्षं॑ ब्रह्मा॑सि। त्वं ज्ञा॒नम॑यो विज्ञा॒नम॑योऽसि॥४॥

सर्वं जगदिदं त्वत्त्वं॑ जायते। सर्वं जगदिदं त्वत्त्वं॑स्तिष्ठति। सर्वं जगदिदं त्वयि॑ लय॑मेष्यति।
सर्वं जगदिदं त्वयि॑ प्रत्येति। त्वं भूमि॑रापोऽन॒लोऽर्नि॒लो न॒भः। त्वं च॒त्वारि॑ वाक्प॒रिमि॑ता
पदा॒नि॥५॥

त्वं गुण॑त्रयातीतः। त्वम् अव॑स्थात्रयातीतः। त्वं देह॑त्रयातीतः। त्वं का॒लत्र॑यातीतः। त्वं
मू॒लाधार॑स्थितोऽसि नित्यम्। त्वं शक्ति॑त्रयात्मकः। त्वां योगि॑नो ध्या॒यन्ति॑ नित्यम्। त्वं
ब्रह्मा॑ त्वं विष्णु॑स्त्वं रुद्र॑स्त्वमिन्द्र॑स्त्वमग्नि॑स्त्वं वायु॑स्त्वं सूर्य॑स्त्वं चन्द्र॑मास्त्वं ब्रह्म॑ भूर्भुवः
सुव॑रोम्॥६॥

गुणा॑दीं पूर्॒वमुच्चा॑र्य॒ वर्णा॑दीं तद॒नन्तर॑म्। अनु॒स्वारः प॑र॒तरः। अ॒र्धेन्दु॑लसितम्। ता॒रेण॑ ऋ॒द्धम्।
एत॑त्तव मनु॑स्वरूपम्। ग॒कारः पू॑र्वरूपम्। अ॒कारो म॑ध्यमरूपम्। अनु॒स्वारश्चा॑न्त्यरूपम्।
बिन्दु॑रुत्तररूपम्। नादः॑ स॒न्ध्या॒नम्। स॒ंहिता॑ स॒न्धिः। सैषा॑ गणेश॑विद्या। गण॑क ऋषिः।
निच॑द्वाय॒त्रीच्छु॑न्दः। श्रीमहा॑गणपतिर्दे॒वता॑। ॐ गं गण॑पतये नमः॥७॥

ए॒क॒द॒न्ताय॑ वि॒द्महे॑ व॒क्रतु॑ण्डाय॒ धीम॑हि।

तन्नो॑ द॒न्ती प्र॑चोदयात्॥८॥

ए॒क॒द॒न्तं च॑तु॒र्ह॒स्तं पा॒शम॑ङ्कु॒श॒धारि॑णम् ।
रद॑ च॒ वर॑दं ह॒स्तैर्बि॑भ्राणं मू॒षक॑ध्वजम् ॥

रक्तं॑ ल॒म्बोद॑रं शूर्प॒कर्ण॑कं र॒क्तवा॑ससम् ।
रक्त॑ग॒न्धानु॑लिप्ताङ्गं र॒क्तपु॑ष्पैः सु॒पूजि॑तम् ॥

भक्ता॑नु॒कम्पि॑नं दे॒वं ज॒गत्का॑रण॒मच्यु॑तम् ।
आ॒विर्भू॑तं च॑ सृ॒ष्ट्यादौ॑ प्र॒कृतेः पु॑रुषा॒त्पर॑म् ।
ए॒वं ध्या॒यति॑ यो नित्यं स॒ योगी॑ यो॒गिनां॑ वरः ॥१॥

नमो॑ व्रातपतये नमो॑ गणपतये नमः॑ प्रमथपतये नमस्ते अस्तु लम्बोदरायैकदन्ताय विघ्नविनाशिने शिवसुताय श्रीवरदमूर्तये नमो॑ नमः ॥१०॥

एत॑दथर्वशीर्षं योऽधी॑ते। स ब्रह्म॑भूयायं कल्प॑ते। स सर्व॑विघ्नैर्न बाध्य॑ते। स सर्व॑तः सुख॑मेध॑ते। स पञ्च॑महापापात् प्र॑मुच्य॑ते। साय॑मधीयानो दि॒वस॑कृतं पापं॑ नाश॑यति। प्रा॒तर॑धीयानो रा॒त्रिकृ॑तं पापं॑ नाश॑यति। सायं॑ प्रा॒तः प्र॑युञ्जानो अ॒पापो॑ भ॒वति॑। सर्व॑त्राधीयानोऽप॒विघ्नो॑ भ॒वति॑। धर्मा॑र्थकाममोक्षं च॑ विन्द॑ति। इद॑मथर्वशीर्षमशिष्याय॑ न दे॒यम् । यो यदि॑ मोहाद्दास्यति स पापी॑यान् भ॒वति॑। सह॑स्रावर्तनाद्यं यं काम॑मधीते तं तम॑नेन॑ साध॑येत् ॥११॥

अने॑न गणपतिमभिषिञ्चति स वाग्मी॑ भ॒वति॑। चतु॑र्थ्यामनश्नन् ज॒पति॑ स विद्या॑वान् भ॒वति॑। इत्य॑थर्वणवाक्यम्। ब्रह्मा॑द्यावरणं विद्या॒न्न बि॑भेति कदा॑चनेति ॥१२॥ यो दूर्वा॑ङ्कुरैर्यजति स वैश्र॑वणोप॑मो भ॒वति॑। यो ला॒जैर्य॑जति स यशो॑वान् भ॒वति॑ स मेधा॑वान् भ॒वति॑। यो मोद॑कसहस्रेण यजति स वाञ्छि॑तफल॑मवाप्नोति। यः सा॒ज्यस॑मिद्विर्यजति स सर्व॑ लभ॑ते स सर्व॑ लभ॑ते ॥१३॥

अष्टौ॑ ब्राह्मणान् स॒म्यग्ग्रा॑हयित्वा। सूर्य॑वर्चस्वी॑ भ॒वति॑। सूर्य॑ग्रहे म॒हान॑द्यां प्र॒तिमा॑सन्निधौ वा ज॒प्त्वा सि॒द्धम॑त्रो भ॒वति॑। म॒हावि॒घ्नात् प्र॑मुच्य॑ते। म॒हादो॑षात् प्र॑मुच्य॑ते। म॒हापा॑पात् प्र॑मुच्य॑ते। म॒हाप्र॑त्य॒वायात् प्र॑मुच्य॑ते। स सर्व॑विद्भवति स सर्व॑विद्भवति। य ए॒वं वेद॑। इत्यु॑पनिषत् ॥१४॥

स॒ह ना॑वतु। स॒ह नौ॑ भुनक्तु। स॒ह वी॑र्यं करवावहै। तेज॑स्विना॒ऽवधी॑तमस्तु मा विद्विषा॒वहै॑ ॥
ॐ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑ ॥

॥ दुर्गा सूक्तम् ॥

(तेत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - २)

जा॒तवे॑दसे सु॒नवाम् सोमं॑ म॒राती॒यतो॑ निदं॒हाति॑ वेदः। स नः॑ पर्ष॒दति॑ दु॒र्गाणि॑ वि॒श्वाना॑वेव॒ सिन्धुं॑ दु॒रिता॑ऽत्य॒ग्निः॥१॥
ताम॒ग्निर्वर्णां॑ तप॒सा ज्वल॑न्तीं वैरोच॒नीं कर्म॑फ॒लेषु॑ जुष्टा॑म्। दुर्गां॑ दे॒वीं शरण॑म॒हं प्रप॑द्ये
सु॒तर॑सि तर॒से नमः॑॥२॥
अ॒ग्ने त्वं पा॑रया॒ नव्यो॑ अ॒स्मान्ध॒स्वस्ति॑भि॒रति॑ दु॒र्गाणि॑ वि॒श्वाना॑। पू॒षं पृ॒थ्वीं ब॑हु॒ला न उ॒र्वीं
भवा॑ तो॒काय॒ तन॑याय॒ शं योः॥३॥
वि॒श्वानि॑ नो दु॒र्गहा॑ जा॒तवेदः॑ सिन्धुं॑ न ना॒वा दु॒रिता॑ऽति॒पर्षि॑। अ॒ग्ने अ॒त्रिव॒न्मन॑सा
गृ॒णानो॑ऽस्माकं॑ बो॒ध्यवि॑ता त॒नूना॑म्॥४॥
पृ॒तना॒ जित॑ः स॒हमा॑नमु॒ग्रम॒ग्निं हु॑वेम पर॒माध॒स्थी॑त्। स नः॑ पर्ष॒दति॑ दु॒र्गाणि॑ वि॒श्वाना॑
क्षाम॑द्दे॒वो अति॑ दु॒रिता॑त्य॒ग्निः॥५॥
प्र॒तोषि॑ क॒मीड्यो॑ अ॒ध्वरे॑षु स॒नाच्च॑ होता॒ नव्यं॑श्च स॒त्सि॑। स्वा॒ञ्चाग्ने॑ त॒नुवं पि॒प्रय॑स्वा॒स्मभ्यं॑
च सौ॒भग॑माय॒जस्व॥६॥
गोभि॑र्जुष्ट॒मयु॑जो निषि॑क्तं तवेन्द्र॒ विष्णो॑रनु॒सञ्चरे॑म। नाक॑स्य पृ॒ष्ठम॒भि सं॒वसानो॑ वैष्ण॒वीं
लो॒क इ॒ह मा॑दयन्ताम्॥७॥

का॒त्याय॒नाय॑ वि॒द्महे॑ क॒न्यकु॑मा॒रि धी॑महि।

तन्नो॑ दु॒र्गिः प्र॒चोद॑यात्॥

॥ मेधासूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - ४१-४४)

मे॒धादे॒वी जु॒षमा॑णा न॒ आगा॑द्वि॒श्वार्ची॑ भ॒द्रा सु॑मन॒स्यमा॑ना। त्वया॒ जुष्टा॑ नुदमा॒ना दुरु॑क्ता॒न्
 बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑। त्वया॒ जुष्टं॑ ऋषि॒र्भवति॑ देवि॒ त्वया॒ ब्रह्मा॑ऽऽग॒तश्री॑रु॒त त्वया॑।
 त्वया॒ जुष्टं॑श्चि॒त्रं वि॑न्दते वसु॒ सानो॑ जुषस्व॒ द्रवि॑णो न मे॒धे॥ मे॒धां म॒ इन्द्रो॑ ददातु मे॒धां
 दे॒वी सर॑स्वती। मे॒धां मे॑ अ॒श्विना॑वु॒भावाध॑त्तां पुष्क॑रस्रजा। अ॒प्सरा॑सु च॒ या मे॒धा गन्ध॑र्वेषु
 च॒ यन्मनः॑। दैवी॑ मे॒धा सर॑स्वती सा मा॑ मे॒धा सु॒रभि॑र्जुषता॒ऽऽ स्वाहा॑॥ आ मा॑ मे॒धा
 सु॒रभि॑र्वि॒श्वरू॑पा हि॒रण्य॑वर्णा जग॑ती जग॒म्या। ऊ॒र्जस्व॑ती पय॑सा पि॒न्वमा॑ना सा मा॑ मे॒धा
 सु॒प्रती॑का जुषन्ताम्। मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मय्य॑ग्निस्तेजो॑ दधातु मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां
 मयी॑न्द्र इन्द्रि॒यं द॑धातु मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयि॑ सूर्यो॒ भ्राजो॑ दधातु।

॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ स॒त्येन॒ रज॑सा॒ वर्त॑मानो निवेशय॑न्नमृतं मर्त्यं च। हिर॑ण्ययेन सवि॒ता रथे॑नाऽदे॒वो या॑ति
भुव॑ना वि॒पश्यन्। अ॒ग्निं द॒तुं वृ॑णीमहे होतारं वि॒श्ववे॑दसम्। अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ सु॒क्रतु॑म्॥ येषा॒मीशे॑
पशु॑पतिः पशूनां चतु॑ष्पदामुत च॑ द्वि॒पदा॑म्। निष्क्री॑तोऽयं य॒ज्ञियं॑ भा॒गमे॑तु रा॒यस्पोषा॑
यज॑मानस्य सन्तु॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अ॒ग्निर्मूर्धा॑ दि॒वः क॒कुत्प॑तिः पृथि॒व्या अ॒यम्। अ॒पा५ रेता॑५सि जिन्वति। स्यो॒ना पृ॑थिवि
भवा॑ऽनु॒क्षरा॑ नि॒वेश॑नी। यच्छा॑नः शर्म॑ स॒प्रथा॑ः। क्षेत्र॑स्य॒ पति॑ना व॒य५ हिते॑ नैव जयामसि।
गाम॑श्च॒ पोष॑यित्वा स नो॑ मृ॒डाती॑दृशे॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥२॥

प्र वः॑ शु॒क्राय॑ भा॒नवे॑ भर॒ध्व५ ह॒व्यं म॒तिं चा॒ग्नये॑ सु॒पूत॑म्॥ यो दै॒व्यानि॑ मा॒नुषा॑
ज॒नू५प्यन्तर्वि॒श्वानि॑ वि॒द्वाना॑ जिगा॑ति॥ इन्द्रा॑णीमा॒सु ना॑रि॒षु सु॑प॒त्नीम॒हम॑श्रवम्। न ह्य॑स्या
अ॒परं॑ च॒न ज॒रसा॑ मर॑ते॒ पतिः॑॥ इन्द्र॑ वो वि॒श्वत॑स्परि॒ हवा॑महे जने॑भ्यः। अ॒स्माक॑मस्तु
के॒वलः॑॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्या॑यस्व॒ समे॑तु ते वि॒श्वतः॑ सोम॒ वृष्णि॑यम्। भवा॒ वाज॑स्य सङ्ग॒थे॥ अ॒प्सु मे॒ सोमो॑
अ॒ब्रवी॑दन्तर्वि॒श्वानि॑ भेष॒जा। अ॒ग्निं च॑ वि॒श्वश॑म्भुव॒माप॑श्च वि॒श्वभे॑षजीः। गौरी॑ मि॒माय॑
स॒लिलानि॑ तक्ष॑ती। ए॒कप॑दी द्वि॒पदी॑ सा चतु॑ष्पदी। अ॒ष्टाप॑दी नव॑पदी बभू॒वुषी॑। स॒हस्रा॑क्षरा
पर॑मे व्यो॒मन्।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमाय नमः॥४॥

उ॒द्धृ॒ध्यस्वा॒ग्ने प्र॑ति॒जागृ॑ह्येनमिष्टापूर्ते स॑सृ॒जेथाम॑यं च। पुनः॑ कृ॒ण्व५स्त्वा पि॒तरं॑
युवा॑नम॒न्वाता॑सी॒त्वयि॑ तन्तु॑मेतम्॥ इ॒दं वि॒ष्णुर्वि॑चक्रमे॒ त्रेधा॑ नि॒दधे॑ प॒दम्। समू॑ढमस्यपा५
सुरे॥ वि॒ष्णो र॒राट॑मसि॒ विष्णोः॑ पृ॒ष्ठम॑सि॒ विष्णोः॑ श्र॒त्रैस्थो॑ वि॒ष्णोः॑ स्यूर॑सि॒ विष्णो॑र्ध्रुवम॑सि
वैष्ण॑वम॑सि॒ विष्णा॑वे त्वा।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः॥५॥

बृह॑स्पते॒ अति॑य॒र्यो अ॒र्हाद्वि॑मद्विभाति॒ क्रतु॑म॒ञ्जनै॑षु। यद्दी॒दय॑च्छ॒र्वस॑र्तप्रजात॒ तद॑स्मा॒सु
द्रवि॑णं धेहि चि॒त्रम्॥ इन्द्र॑मरु॒त्व इ॒ह पा॑हि॒ सोमं॑ यथा॒ शार्या॑ति अपि॒बः सु॑तस्य॑। तव॑

प्रणीती तव शूरशर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः
सुरुचो वेन आवः। सबुधिया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः॥६॥

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये। शंयोरभिस्त्रवन्तु नः॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो
विश्वा जातानि परिता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तत्रो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्।
इमं यमप्रस्तरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः। आत्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना
राजन् हविषा मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥७॥

कया नश्चित्र आभुवदूती सदावृधः सखा। कया शचिष्ठया वृता। आऽयङ्गौः
पृश्निरक्रमीदसंनन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः। यत्तं देवी निर्रतिराबन्ध दामं
ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्विष्याम्यायुषो न मध्यादथाजीवः पितुमद्धि प्रमुक्तः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥८॥

केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे। समुषद्विरजायथाः॥ ब्रह्मा देवानां पदवीः
कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो गृध्राणां स्वर्धितिर्वनानां सोमः
पवित्रमत्यैति रेभन्। (ऋक्) सचित्रं चित्रं चितयन् तमस्मे चित्रंक्षत्रं चित्रतमं वयोधाम्।
चन्द्रं रयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रं चन्द्राभिर्गृणते युवस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥९॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ आयुष्यसूक्तम् ॥

यो ब्रह्मा ब्रह्मण उज्जहार प्राणैः शिरः कृत्तिवासाः पिनाकी। ईशानो देवः स न आयुर्दधात्
तस्मै जुहोमि हविषा घृतेन॥१॥

विभ्राजमानः सरिरस्य मध्याद्रोचमानो घर्मरुचिर्य आगात्। स मृत्युपाशानपनुद्य
घोरानिहायुषेणो घृतमत्तु देवः॥२॥

ब्रह्मज्योतिर्ब्रह्मपत्नीषु गर्भं यमादधात् पुरुरूपं जयन्तम्। सुवर्णरम्भग्रहमर्कमर्च्यं तमायुषे
वर्धयामौ घृतेन॥३॥

श्रियं लक्ष्मीमौबलामम्बिकां गां षष्ठीं च यामिन्द्रसेनैत्युदाहुः। तां विद्यां ब्रह्मयोनिं
सरूपामिहायुषे तर्पयामौ घृतेन॥४॥

दाक्षायण्यः सर्वयोन्यः स योन्यः सहस्रशो विश्वरूपां विरूपाः। ससूनवः सपतयः सयूथ्या
आयुषेणो घृतमिदं जुषन्ताम्॥५॥

दिव्या गणा बहुरूपाः पुराणा आयुश्छिदो नः प्रमथन्तु वीरान्। तेभ्यो जुहोमि बहुधां घृतेन
मा नः प्रजां रीरिषो मौत वीरान्॥६॥

एकः पुरस्ताद्य इदं बभूव यतो बभूव भुवनस्य गोपाः। यमप्येति भुवनं साम्पराये स
नो हविर्घृतमिहायुषैत्तु देवः॥७॥

वसून् रुद्रानादित्यान् मरुतोऽथ साध्यान् ऋभून् यक्षान् गन्धर्वाश्च पितृश्च विश्वान्।
भृगून् सर्पाश्चाङ्गिरसोऽथ सर्वान् घृतं हुत्वा स्वायुष्या महयाम शश्वत्॥८॥

विष्णो त्वं नो अन्तमः शर्म यच्छ सहन्त्या प्रतेधारां मधुश्चुत उथ्सं दुहते अक्षितम्॥९॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः। पुनस्ते प्राण आयंति परा यक्ष्मं सुवामि ते।
आयुर्दा अंग्रे हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरधि। घृतं पीत्वा मधु चारुं गव्यं
पितेवं पुत्रमभिरक्षतादिमम्।

॥ वेदविस्मरणाय जपमन्त्राः ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रपाठकः - १० / अनुवाकः - ८-९)

यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपश्छन्दोभ्यश्छन्दाऽस्याविवेशः। सताः शिष्यः पुरोवाचोपनिषदिन्द्रो ज्येष्ठ इन्द्रियाय ऋषिभ्यो नमो देवेभ्यः स्वधा पितृभ्यो भूर्भुवः सुवश्छन्द ओम्॥२२॥
नमो ब्रह्मणे धारणं मे अस्त्वनिराकरणं धारयिता भूयासं कर्णयोः श्रुतं मा च्योढुं ममामुष्य ओम्॥२३॥

॥ मेधा-विलास-सिद्ध्यर्थं जपमन्त्रः ॥

सदसस्पतिमद्भुतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम्। सनिं मेधामयासिषम्।

॥ ब्राह्मण-वेदविद्ध्यो नमस्काराः ॥

ये अर्वाङ्मुत वा पुराणे वेदं विद्वाः संमभितो वदन्त्यादित्यमेव ते परिवदन्ति सर्वे अग्निं द्वितीयं तृतीयं च हः समिति यावती वै देवतास्ताः सर्वा वेदविदि ब्राह्मणे वसन्ति तस्माद्ब्राह्मणेभ्यो वेदविद्ध्यो दिवे दिवे नमस्कुर्यान्नाश्लीलं कीर्तयेदेता एव देवताः प्रीणाति॥

आब्रह्मलोकादाशेषाद् आलोकालोकपर्वतात्।
ये वसन्ति द्विजा देवास्तेभ्यो नित्यं नमो नमः॥

॥ समष्ट्यभिवादनम् ॥

नमः प्राच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमो दक्षिणायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमः प्रतीच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नम उदीच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमो ऊर्ध्वायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमोऽधरायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमोऽवान्तरायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमो गङ्गायमुनयोर्मध्ये ये वसन्ति ते मे प्रसन्नात्मानश्चिरं जीवितं वर्धयन्ति नमो गङ्गायमुनयोर्मुनिभ्यश्च नमो नमो गङ्गायमुनयोर्मुनिभ्यश्च नमः॥

यां सदा सर्वभूतानि चराणि स्थावराणि च।
सायं प्रातर्नमस्यन्ति सा मा सभ्याऽभिरक्षतु॥

शिवाय विष्णुरूपाय शिवरूपाय विष्णवे।
शिवस्य हृदयं विष्णुर्विष्णोश्च हृदयं शिवः॥

यथा शिवमयो विष्णुरेवं विष्णुमयः शिवः।
यथाऽन्तरं न पश्यामि तथा मे स्वस्तिरायुषि॥

नमो ब्रह्मण्य-देवाय गो-ब्राह्मण-हिताय च।
जगद्धिताय-कृष्णाय गोविन्दाय नमो नमः॥

॥ अधमर्षणसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - १.१२-१५)

हिरण्यशृङ्गं वरुणं प्रपद्ये तीर्थं मे देहि याचितः। यन्मया भुक्तमसाधूनां पापेभ्यश्च प्रतिग्रहः।
यन्मे मनसा वाचा कर्मणा वा दुष्कृतं कृतम्। तन्न इन्द्रो वरुणो बृहस्पतिः सविता च पुनन्तु
पुनः पुनः। नमोऽग्नयेऽप्सुमते नम इन्द्राय नमो वरुणाय नमो वारुण्यै नमोऽद्भ्यः॥१॥
यदपां क्रूरं यदमेध्यं यदशान्तं तदपंगच्छतात्। अत्याशनादतीपानाद्यच्च उग्रात् प्रतिग्रहात्।
तन्नो वरुणो राजा पाणिना ह्यवमर्शतु। सौहमपापो विरजो निर्मुक्तो मुक्तकिल्बिषः।
नाकस्य पृष्ठमारुह्य गच्छेद्ब्रह्मसलोकताम्। यश्चाप्सु वरुणः स पुनात्वधमर्षणः। इमं
मे गङ्गे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं सचता परुणिषा। असिक्त्रिया मरुद्वृधे
वितस्तयाऽऽर्जीकीये शृणुह्या सुषोमया। ऋतं च सत्यं चाभौद्धात्तपसोऽध्यजायत। ततो
रात्रिरजायत ततः समुद्रो अर्णवः॥२॥

समुद्रादर्णवादधि संवत्सरो अजायत। अहोरात्राणि विदधद्विश्वस्य मिषतो वशी।
सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्पयत्। दिवं च पृथिवीं चान्तरिक्षमथो सुवः।
यत्पृथिव्या रजः स्वमान्तरिक्षे विरोदसी। इमास्तदापो वरुणः पुनात्वधमर्षणः।
पुनन्तु वसवः पुनातु वरुणः पुनात्वधमर्षणः। एष भूतस्य मध्ये भुवनस्य गोप्ता। एष
पुण्यकृतां लोकानेष मृत्योर्हिरण्मयम्। द्यावापृथिव्योर्हिरण्मयः सःश्रितः सुवः॥३॥
स नः सुवः सःशिशधि। आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि। ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि।
योहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा।
अकार्यकार्यवकीर्णी स्तेनो भ्रूणहा गुरुतल्पगः। वरुणोऽपामधमर्षणस्तस्मात्पापात्
प्रमुच्यते। रजो भूमिस्त्वमा रोदयस्व प्रवदन्ति धीराः। आक्रान्त्समुद्रः प्रथमे विधर्मं
जनयन्प्रजा भुवनस्य राजा। वृषां पवित्रे अधि सानो अव्यै बृहत्सोमो वावृधे सुवान
इन्द्रः॥४॥

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः कश्यपो यास्विन्द्रः। अग्निं या गर्भं दधिरे
विरूपास्ता न आपः शः स्योना भवन्तु॥ यासा राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते
अवपश्यं जनानाम्। मधुश्चुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शः स्योना भवन्तु॥ यासा
देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पयसोन्दन्ति शुक्रास्ता

न॒ आपः॑ श॒ऽ स्यो॒ना भ॑वन्तु॥ शि॒वेन॑ मा॒ चक्षु॑षा पश्यताऽऽपः॑ शि॒वया॑ त॒नुवोप॑ स्पृशत्
त्वच॑ मे। सर्वा॑ऽ अ॒ग्नी॑ऽ र॒प्सुष॑दो हुवे वो॒ मयि॑ वर्चो॒ बल॑मोजो॒ नि ध॑त्त॥

॥ वैश्वदेवमन्त्राः ॥

(तेत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - ६७)

अ॒ग्रये॒ स्वाहा॑। विश्वे॑भ्यो दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑। ध्रु॒वाय॑ भू॒माय॑ स्वाहा॑। ध्रु॒व॒क्षित॑ये स्वाहा॑।
अ॒च्यु॒त॒क्षित॑ये स्वाहा॑। अ॒ग्रये॑ स्विष्ट॒कृते॑ स्वाहा॑॥ ध॒र्माय॑ स्वाहा॑। अध॑र्माय॑ स्वाहा॑। अ॒द्भ्यः॑
स्वाहा॑। ओ॒षधि॑व॒न॒स्पति॑भ्यः स्वाहा॑॥१॥

र॒क्षोदे॑व॒जने॑भ्यः स्वाहा॑। गृ॒ह्याभ्यः॑ स्वाहा॑। अ॒व॒साने॑भ्यः स्वाहा॑। अ॒व॒सान॑पतिभ्यः स्वाहा॑।
स॒र्वभू॑तेभ्यः स्वाहा॑। का॒माय॑ स्वाहा॑। अ॒न्तरि॑क्षाय॑ स्वाहा॑। यदे॒जति॑ जग॑ति यच्च॒ चेष्ट॑ति
नामो॑ भा॒गोऽयं॑ ना॒म्ने स्वाहा॑। पृ॒थि॒व्यै स्वाहा॑। अ॒न्तरि॑क्षाय॑ स्वाहा॑॥२॥

दि॒वे स्वाहा॑। सू॒र्याय॑ स्वाहा॑। च॒न्द्रम॑से स्वाहा॑। नक्ष॑त्रेभ्यः स्वाहा॑। इन्द्रा॑य॑ स्वाहा॑। बृ॒ह॒स्पत॑ये
स्वाहा॑। प्र॒जाप॑तये स्वाहा॑। ब्रह्म॑णे स्वाहा॑। स्व॒धा पि॑तृभ्यः स्वाहा॑। नमो॑ रु॒द्राय॑ पशु॑पतये
स्वाहा॑॥३॥

दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑। पि॑तृभ्यः स्व॒धाऽस्तु॑। भू॒तेभ्यो॑ नमः॑। म॒नुष्ये॑भ्यो हन्ता॑। प्र॒जाप॑तये स्वाहा॑।
पर॑मे॒ष्ठिने॑ स्वाहा॑। यथा॑ कूपः श॒तधा॑रः स॒हस्र॑धारो अक्षि॑तः। ए॒वा मे॑ अस्तु धा॒न्यं
स॒हस्र॑धारमक्षि॑तम्। धन॑धान्यै स्वाहा॑। ये भू॒ताः प्र॑चर॑न्ति दि॒वान॑क्तं बलि॑मिच्छ॑न्तो वि॒तुद॑स्य
प्रेष्याः॑। तेभ्यो॑ ब॒लिं पु॑ष्टि॒कामो॑ हरामि॒ मयि॑ पुष्टिं॒ पुष्टि॑पतिर्दधातु॑ स्वाहा॑॥४॥

॥ ॐ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑ ॥

॥ त्रिसुपर्णमन्त्रः ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - ३८-४०)

ॐ। सह नाववतु। सह नौ भुनक्तु। सह वीर्यं करवावहै। तेजस्विनाऽवधीतमस्तु मा विद्विषावहै॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

ब्रह्ममेतु माम्। मधुमेतु माम्। ब्रह्ममेव मधुमेतु माम्। यास्ते सोम प्रजावत्सोभि सो अहम्। दुःस्वप्नहन्दुरुष्यह। यास्ते सोम प्राणाऽस्तां जुहोमि। त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। ब्रह्महत्यां वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति। आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५५॥

ब्रह्म मेधया। मधु मेधया। ब्रह्ममेव मधु मेधया। अद्या नो देव सवितः प्रजावत्सवावीः सौभंगम्। परां दुःष्वप्रियं सुवा। विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परां सुवा। यद्भद्रं तन्म आ सुवा। मधु वातां ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः। मधु नक्तमुतोषसि मधुमत्पार्थिवं रजः। मधु द्यौरस्तु नः पिता। मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमा अस्तु सूर्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु नः। य इमं त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। भ्रूणहत्यां वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति। आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५६॥

ब्रह्म मेधवा। मधु मेधवा। ब्रह्ममेव मधु मेधवा। ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो गृध्राणां स्वर्धितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्यैति रेभन्। हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्। नृषद्वरसदृतसद्ध्यामसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्। ऋचे त्वा रुचे त्वा समिथ्स्रवन्ति सरितो न धेनाः। अन्तरहृदा मनसा पूयमानाः। घृतस्य धारा अभिचाकशीमि। हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम्। तस्मिन्सुपर्णो मधुकृत्कुलायी भजन्नास्ते मधुदेवताभ्यः। तस्यांसते हरयः सप्ततीरे स्वधां दुहाना अमृतस्य धाराम्। य इदं त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। वीरहत्यां वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति। आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५७॥

ॐ। सह नाववतु। सह नौ भुनक्तु। सह वीर्यं करवावहै। तेजस्विनाऽवधीतमस्तु मा विद्विषावहै॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ सूर्य-मन्त्रः ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः - १० (महानारयणोपनिषत्))

घृणिः सूर्य आदित्यो न प्रभां वात्यक्षरम्। मधु क्षरन्ति तद्रसम्। सत्यं वै तद्रसमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥५४॥

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः - १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति तत्र ता ऋचस्तदृचा मण्डलं स ऋचां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्दीप्यते तानि सामानि स साम्नां मण्डलं स साम्नां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिषि पुरुषस्तानि यजूंषि स यजुषा मण्डलं स यजुषां लोकः सैषा त्रय्येवं विद्या तपति य एषोऽन्तरादित्ये हिरण्यः पुरुषः॥३१॥

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः - १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वै तेज ओजो बलं यशश्चक्षुः श्रोत्रमात्मा मनो मन्युर्मनुर्मृत्युः सत्यो मित्रो वायुराकाशः प्राणो लोकपालः कः किं कं तथ्सत्यमन्नमृतौ जीवो विश्वः कतमः स्वयम्भु ब्रह्मतदमृत एष पुरुष एष भूतानामधिपतिर्ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतामाप्नोत्येतासामेव देवतानां सायुज्यं सार्ष्टितां समानलोकतामाप्नोति य एवं वेदेत्युपनिषत्॥३२॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ३१ / पञ्चादयः - ३२)

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कदसि सूर्य। विश्वमा भांसि रोचनम्॥ उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते॥३२॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - ३ / प्रपाठकः - ७ / अनुवाकः - ६ / पञ्चादयः - ७६-७७)

उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहन्नुत्तरां दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हरिमाणं च नाशय। शुकं मे हरिमाणम्। रोपणाकां सु दध्मसि॥ अथौ हारिद्रवेषु मे। हरिमाणं नि दध्मसि। उदगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सह। द्विषन्तं मम रन्धयन्। मो अहं द्विषतो रधम्। मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रर्क-भास्करोभ्यो नमः॥

॥ भाग्यसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - ८/अनुवाकम् - ९)

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रा वरुणा प्रातरश्विना।
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम॥१॥

प्रातर्जितं भगमुग्रं हुवेम वयं पुत्रमदितेयो विधृता।
आर्ध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह॥२॥

भग प्रणेतर्भग सत्यराधो भगेमां धियमुदव ददन्नः।
भग प्र णो जनय गोभिरश्वैर्भगं प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम॥३॥

उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम।
उतोदिता मघवन्त्सूर्यस्य वयं देवानां सुमतौ स्याम॥४॥

भग एव भगवां अस्तु देवास्तेन वयं भगवन्तः स्याम।
तं त्वां भग सर्वं इज्जोहवीमि स नो भग पुर एता भवेह॥५॥

समध्वरायोषसोऽनमन्त दधिक्रावेव शुचये पदायं।
अर्वाचीनं वसुविदं भगं नो रथमिवाश्वावाजिन आवहन्तु॥६॥

अश्वावतीर्गोमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः।
घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीना यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥७॥

यो मांऽग्ने भागिनं सन्तमथाभागं चिकीर्षति।
अभागमग्ने तं कुरु मामग्ने भागिनं कुरु॥८॥

॥ सुब्रह्मण्य-मन्त्राः ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रपाठकः - १ / अनुवाकः - १२ / पञ्चादयः - ५८)

निघृष्वैरसमायुतैः। कालैरहरित्वमापन्नैः। इन्द्राऽऽयाहि सहस्रयुक्। अग्निर्विभ्राष्टिवसनः। वायुः श्वेतसिकद्रुकः। संवत्सरो विषूवर्णैः। नित्यास्तेऽनुचरास्तव। सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योम्।

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - ३ / प्रपाठकः - ७ / अनुवाकः - ७ / पञ्चादयः - १०-११)

सख्यात्ते मा योषम्। सख्यान्मे मा योषाः। साऽसि सुब्रह्मण्ये। तस्यास्ते पृथिवी पादः। साऽसि सुब्रह्मण्ये। तस्यास्तेऽन्तरिक्षं पादः। साऽसि सुब्रह्मण्ये। तस्यास्ते द्यौः पादः। साऽसि सुब्रह्मण्ये। तस्यास्ते दिशः पादः॥१०॥

पुरोरजास्ते पञ्चमः पादः। सा न इषमूर्जं धुक्वा तेजं इन्द्रियम्। ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यम्। विमिमे त्वा पयस्वतीम्। देवानां धेनुः सुदुघामनपस्फुरन्तीम्। इन्द्रः सोमं पिबतु। क्षेमो अस्तु नः।

॥ पवमानसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - १ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ८)

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - ५ / प्रपाठकः - ६ / अनुवाकः - १)

ॐ तच्छ्रुं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदे। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

दधिक्राव्णो अकारिषम्। जिष्णोरश्वस्य वाजिनः। सुरभिर्नो मुखांकरत्। प्रण आयूषि तारिषत्।

आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महेरणां चक्षसे। यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथा आपो जनयथा च नः॥

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः कश्यपो यास्विन्द्रः। अग्निं या गर्भं दधिरे विरूपास्ता न आपः शऽ स्योना भवन्तु॥

यासाः राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं जनानाम्। मधुश्चतुः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शऽ स्योना भवन्तु॥

यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भुक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पर्यसोन्दन्ति शुक्रास्ता न आपः शः स्योना भवन्तु॥

शिवेन मा चक्षुषा पश्यताऽऽपः शिवया तनुवोप स्पृशत त्वचं मे। सर्वा अग्नी रप्सुषदो हुवे वो मयि वर्चो बलमोजो नि धत्त॥

पवमानः सुवर्जनः। पवित्रेण विचरणणिः। यः पोता स पुनातु मा। पुनन्तु मा देवजनाः। पुनन्तु मनवो धिया। पुनन्तु विश्वं आयवः। जातवेदः पवित्रवत्। पवित्रेण पुनाहि मा। शुक्रेण देवदीद्यत्। अग्ने क्रत्वा क्रतु रनु। यत्ते पवित्रमर्चिषि। अग्ने विततमन्तरा। ब्रह्म तेन पुनीमहे। उभाभ्यां देवसवितः। पवित्रेण सवेन च। इदं ब्रह्म पुनीमहे। वैश्वदेवी पुनती देव्यागात्। यस्यै बृह्मिस्तनुवो वीतपृष्ठाः। तया मदन्तः सधमाद्येषु। वयः स्याम पतयो रयीणाम्। वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु। वातः प्राणेनैषिरो मयो भूः। द्यावापृथिवी पर्यसा पर्योभिः। ऋतावरी यज्ञियं मा पुनीताम्। बृहद्विः सवितस्तृभिः। वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः। अग्ने दक्षैः पुनाहि मा। येन देवा अपुनत। येनाऽऽपो दिव्यं कशः। तेन दिव्येन ब्रह्मणा। इदं ब्रह्म पुनीमहे। यः पावमानीरध्येति। ऋषिभिः सम्भृत रसम्। सर्व स पूतमश्नाति। स्वदितं मातरिश्वना। पावमानीर्यो अध्येति। ऋषिभिः सम्भृत रसम्। तस्मै सरस्वती दुहे। क्षीर सर्पिर्मधूदकम्॥ पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि पर्यस्वतीः। ऋषिभिः सम्भृतो रसः।

ब्राह्मणेष्वमृत हितम्। पावमानीर्दिशन्तु नः। इमं लोकमथो अमुम्। कामान्धसमर्धयन्तु नः। देवीर्देवैः समाभृताः। पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि घृतश्रुतः। ऋषिभिः सम्भृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृत हितम्। येन देवाः पवित्रेण। आत्मानं पुनते सदा। तेन सहस्रधारेण। पावमान्यः पुनन्तु मा। प्राजापत्यं पवित्रम्। शतोद्यामं हिरण्मयम्। तेन ब्रह्म विदो वयम्। पूतं ब्रह्म पुनीमहे। इन्द्रः सुनीती सह मा पुनातु। सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या। यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु। भूर्भुवः सुवः।

ॐ तच्छं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवी स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदे। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ भूसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय संहिता काण्डम् - १/प्रपाठकः - ५/अनुवाकः - ३)

भूमिर्भूम्रा द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थे ते देव्यदितेऽग्निमन्त्रादमन्त्राद्याऽऽदधे।
 आऽयङ्गौः पृश्निरक्रमीदसनन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्थसुवः। त्रिंशद्धाम वि राजति
 वाक्पतङ्गायं शिश्रियो। प्रत्यस्य वह द्युभिः। अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना। व्यख्यन्
 महिषः सुवः॥

यत्त्वा कृद्धः परोवपं मन्युना यदवर्त्या। सुकल्पमग्रे तत्तव पुनस्त्वोद्दीपयामसि। यत्ते
 मन्युपरोप्तस्य पृथिवीमनु दध्वसे। आदित्या विश्वे तद्देवा वसवश्च समाभरन्। मनो
 ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा
 इह मादयन्ताम्। सप्त ते अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्तरषयः सप्त धामं प्रियाणि।
 सप्त होत्राः सप्तधा त्वां यजन्ति सप्त योनीरापृणस्वा घृतेन। पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्र
 इषाऽऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः। सह रय्या नि वर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया। विश्वप्स्त्रिया
 विश्वतस्परि। लेकः सलैकः सुलेकस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु केतुः सकेतः
 सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा विंयन्तु विवस्वाः अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या
 आज्यं जुषाणा विंयन्तु।

॥ श्रीसूक्तम् ॥

हिरण्यवर्णां हरिणीं सुवर्णरजतस्रजाम्। चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आवह॥१॥
तां म आवह जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम्। यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामश्च
पुरुषानहम्॥२॥

अश्वपूर्वा रथमध्यां हस्तिनादप्रबोधिनीम्। श्रियं देवीमुपह्वये श्रीमादेवीर्जुषताम्॥३॥
कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकारामार्द्रां ज्वलन्तीं तृप्तां तर्पयन्तीम्। पद्मे स्थितां पद्मवर्णां
तामिहोपह्वये श्रियम्॥४॥

चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके देवजुष्टामुदाराम्। तां पद्मिनीमीं शरणमहं
प्रपद्येऽलक्ष्मीमे नश्यतां त्वां वृणे॥५॥

आदित्यवर्णे तपसोऽधिजातो वनस्पतिस्तव वृक्षोऽथ बिल्वः। तस्य फलानि तपसा नुदन्तु
मायान्तरायाश्च बाह्या अलक्ष्मीः॥६॥

उपैतु मां देवसुखः कीर्तिश्च मणिना सह। प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिमृद्धिं ददातु
मे॥७॥

क्षुत्पिपासामलां ज्येष्ठामलक्ष्मीं नाशयाम्यहम्। अभूतिमसमृद्धिं च सर्वां निर्णुद मे
गृहात्॥८॥

गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां करिषिणीम्। ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम्॥९॥
मनसः काममाकूतिं वाचः सत्यमशीमहि। पशूनां रूपमन्नस्य मयि श्रीः श्रयतां यशः॥१०॥

कर्दमेन प्रजाभूता मयि सम्भवं कर्दम। श्रियं वासय मे कुले मातरं पद्ममालिनीम्॥११॥
आपः सृजन्तु स्निग्धानि चिक्रीत वंस मे गृहे। नि च देवीं मातरं श्रियं वासय मे कुले॥१२॥

आर्द्रा पुष्करिणीं पुष्टिं सुवर्णां हैममालिनीम्। सूर्यां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म
आवह॥१३॥

आर्द्रा यः करिणीं पुष्टिं पिङ्गलां पद्ममालिनीम्। चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म
आवह॥१४॥

तां म आवह जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम्। यस्यां हिरण्यं प्रभूतं गावो दास्योऽश्वान्
विन्देयं पुरुषानहम्॥१५॥

महादेव्यै च विद्महे विष्णुपत्न्यै च धीमहि। तन्नो लक्ष्मीः प्रचोदयात्॥१६॥

॥ विष्णुसूक्तम् ॥

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवौचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः॥

तदस्य प्रियमभिपाथो अश्याम्। नरो यत्र देवयवो मदन्ति। उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था।
विष्णोः पदे परमे मध्व उथ्सः। प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा। परो मात्रया तनुवा वृधान। न
तै महित्वमन्वश्श्रुवन्ति॥

उभे तै विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देवत्वम्। परमस्य विथ्से। विचक्रमे पृथिवीमेष एताम्।
क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन्। ध्रुवासौ अस्य कीरयो जनांसः। उरुक्षितिं सृजनिमाचकार।
त्रिदेवः पृथिवीमेष एताम्। विचक्रमे शतर्चसं महित्वा। प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान्।
त्वेष्टं ह्यस्य स्थविरस्य नाम॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां
ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीद सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या
त इषुः शिवतामा शिवं बभूव ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥ या
ते रुद्र शिवा तनूरधोराऽपापकाशिनी। तया नस्तनुवा शन्तमया गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥
यामिषु गिरिशन्त हस्ते विभर्ष्यस्तवे। शिवा गिरित्र तां कुरु मा हिःसीः पुरुषं जगत्॥
शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मः सुमना असत्॥
अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीःश्च सर्वाञ्जम्भयन्त्सर्वाश्च यातुधान्यः॥ असौ
यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाः रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः सहस्रशोऽवैपाः
हेड ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः। उतैन गोपा अदृशन्नदृशन्नदहार्यः॥
उतैन विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै॥
अथो ये अस्य सत्त्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च धन्वंनस्त्वमुभयोरार्तियोज्याम्॥ याश्च
ते हस्त इषवः परा ता भगवो वप। अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतेषुधे॥ निशीर्य
शल्यानां मुखा शिवो नः सुमना भव। विज्यं धनुः कपर्दिनो विशाल्यो बाणवाः उत॥
अनेशन्नस्येषव आभुरस्य निषङ्गथिः। या ते हेतिर्मीढुष्टम् हस्ते बभूव ते धनुः॥ तयाऽस्मान्
विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परिबुज। नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै॥ उभाभ्यामुत ते नमो
बाहुभ्यां तव धन्वने। परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः॥ अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे
अस्मन्नि धैहि तम्॥१॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय त्रिपुरान्तकाय त्रिकालाग्निकालाय
कालाग्निरुद्राय नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः॥
नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यै दिशां च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये
नमो नमः सृस्पिञ्जराय त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो भभुशाय विव्याधिनेऽन्नानां
पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो नमो भवस्य हेत्यै जगतां पतये

नमो नमो रुद्रायातताविने क्षेत्राणां पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये नमो
 नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतये नमो
 नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नम उच्चैर्घोषायाऽऽक्रन्दयते पत्तीनां पतये
 नमो नमः कृत्स्नवीताय धावते सत्त्वनां पतये नमः॥२॥

नमः सहमानाय निव्याधिनां आव्याधिनीनां पतये नमो नमः ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां
 पतये नमो नमो निषङ्गिण इषुधिमते तस्कराणां पतये नमो नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनां
 पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमो नमः सूकाविभ्यो जिघांसद्भ्यो
 मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः प्रकृन्तानां पतये नमो नम उष्णीषिणे
 गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये नमो नम इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः
 प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमो नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो
 नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो
 धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो
 नमः॥३॥

नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमो नम उगणाभ्यस्तृहतीभ्यश्च वो नमो नमो
 गृथ्सेभ्यो गृथ्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यो
 गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्यः, क्षुल्लकेभ्यश्च
 वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च वो नमो नमः सेनाभ्यः
 सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः, क्षत्तृभ्यः सङ्ग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्ष्मभ्यो रथकारेभ्यश्च
 वो नमो नमः कुलालेभ्यः कमरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्ठेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमो नम
 इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च वो नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च
 वो नमः॥४॥

नमो भ्वाय च रुद्राय च नमः श्वाय च पशुपतये च नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय
 च नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय
 च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो बृहते
 च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च संवृध्वने च नमो अग्रियाय च प्रथमाय च नम आशवे
 चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च नम उर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय
 च द्वीप्याय च॥५॥

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुध्न्याय च नमः सोभ्याय च प्रतिसूर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्त्राय चावसान्याय च नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च नमः आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिने च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥६॥

नमो दुन्दुभ्याय चाऽऽहनन्याय च नमो धृषणवे च प्रमृशाय च नमो दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्ष्णेषवे चाऽऽयुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः सुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च नमः कूप्याय चावट्याय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नमः ईध्रियाय चाऽऽतप्याय च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च॥७॥

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शङ्गाय च पशुपतये च नमः उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमो हृत्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्तांराय नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च नमस्तीर्थाय च कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमः आतार्याय चाऽऽलाद्याय च नमः शष्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च॥८॥

नमः इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च क्षयणाय च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च नमस्तल्प्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो हृदय्याय च निवेष्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च नमः ऊर्व्याय च सूर्म्याय च नमः पर्ण्याय च पर्णशृङ्गाय च नमोऽपगुरमाणाय चाभिघ्नते च नमः आखिखदते च प्रखिखदते च नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नमः आनिर्हृतेभ्यो नमः आमीवत्केभ्यः॥९॥

ब्राह्मे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहिता एषां पुरुषाणामेषां पशूनां मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽऽममत्॥ या तै रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी शिवा रुद्रस्य भेषजी तया

नो मृड जीवसे॥ इमां रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभंरामहे मतिम्॥ यथा नः
 शमसंहृदिपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम्॥ मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि
 क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता तदश्याम् तवं रुद्र प्रणीतौ॥
 मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं
 मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो
 गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीरहविष्मन्तो नमसा विधेम
 ते॥ आरात्ते गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे ते अस्तु। रक्षां च नो अधि च देव
 ब्रह्मधां च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपह्वुमुग्रम्।
 मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यं ते अस्मन्नि वपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु
 परि त्वेषस्य दुर्मतिरंघायोः। अव स्थिरा मघवंद्यस्तनुष्व मीढ्वंस्तोकाय तनयाय मृडय॥
 मीढुष्टम् शिवंतम शिवो नः सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ
 चर पिनाकं बिभ्रदा गंहि॥ विकिरिद् विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं
 हेतयोऽन्यमस्मन्नि वपन्तु ताः॥ सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो
 भगवः पराचीना मुखा कृधि॥१०॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥
 अस्मिन् महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भुवा अधि॥ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः॥
 नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सस्मिञ्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः॥
 ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः॥ ये अत्रेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबन्तो जनान्॥
 ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः॥ य
 एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे॥ तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥
 नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं वार्ता वरुषमिषवस्तेभ्यो दश
 प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो
 यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥११॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्॥ यो
 रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो
 अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य॥

(ऋक्) यक्ष्वामहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य। अयं मे हस्तो भगवानयं मे

भगवत्तरः। अ॒यं मे॑ वि॒श्वभे॑षजोऽयं शि॒वाभि॑मर्शनः॥

ये ते॑ स॒हस्र॑म॒युतं॑ पाशा॒ मृत्यो॑ म॒र्त्याय॑ हन्त॒वे। तान् य॒ज्ञस्य॑ मा॒यया॑ सर्वा॒नव॑ यजामहे।
मृत्य॒वे स्वाहा॑ मृत्य॒वे स्वाहा॑॥ ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्यु॒र्मे पा॒हि। प्राणानां॑
ग्रन्थि॒रसि॑ रुद्रो मा॑ वि॒शान्त॑कः। तेना॒न्नेना॑प्याय॒स्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे मृत्यु॒र्मे पा॒हि॥

॥ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

॥ चमकप्रश्नः ॥

अग्नाविष्णू सजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युमैर्वाजैर्भिरागतम्॥ वाजंश्च मे प्रसवश्च मे
प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च
मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म आधीतं
च मे वाक्च मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म ओजश्च मे सहश्च म
आयुश्च मे जरा च म आत्मा च मे तनूश्च मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि
च मे परूरूषि च मे शरीराणि च मे॥१॥

ज्यैष्ठ्यं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमश्च मेऽम्भश्च मे जेमा च मे महिमा
च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं
च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं
च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे
भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च म ऋद्धं च म ऋद्धिश्च मे क्लृप्तं च मे क्लृप्तिश्च मे मृतिश्च
मे सुमृतिश्च मे॥२॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च
मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च
मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च म
ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्ष्मं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च
मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनृतां च मे पर्यश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधुं च मे सग्धिश्च मे सपीतिश्च मे
कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्भिद्यं च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे
विभुं च मे प्रभुं च मे बहुं च मे भूयश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूर्यवाश्च
मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे खल्व्वाश्च मे
गोधूमाश्च मे मसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे श्यामाकाश्च मे नीवाराश्च मे॥४॥

अश्मां च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं
च मेऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निश्च म आपश्च मे वीरुधश्च
म ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं च मेऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पशवं आरण्याश्च यज्ञेन

कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे वसुं च मे वसुतिश्च मे कर्म च मे शक्तिश्च मेऽर्थश्च मे एमंश्च मे इतिश्च मे गतिश्च मे॥५॥

अग्निश्च मे इन्द्रश्च मे सोमश्च मे इन्द्रश्च मे सविता च मे इन्द्रश्च मे सरस्वती च मे इन्द्रश्च मे पूषा च मे इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च मे इन्द्रश्च मे मित्रश्च मे इन्द्रश्च मे वरुणश्च मे इन्द्रश्च मे त्वष्टा च मे इन्द्रश्च मे धाता च मे इन्द्रश्च मे विष्णुश्च मे इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च मे इन्द्रश्च मे मरुतश्च मे इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च मे इन्द्रश्च मेऽन्तरिक्षं च मे इन्द्रश्च मे द्यौश्च मे इन्द्रश्च मे दिशश्च मे इन्द्रश्च मे मूर्धा च मे इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च मे इन्द्रश्च मे॥६॥

अ॒शुश्च मे र॒श्मिश्च मेऽदा॒भ्यश्च मेऽधि॒पतिश्च मे उपा॒शुश्च मेऽन्तर्या॒मश्च मे ऐन्द्रवा॒यवश्च मे मैत्राव॒रुणश्च मे आ॒श्वि॒नश्च मे प्रतिप्र॒स्थान॑श्च मे शुक्रश्च मे म॒न्थी च मे आग्र॒य॒णश्च मे वैश्वदे॒वश्च मे ध्रु॒वश्च मे वैश्वान॒रश्च मे ऋतु॒ग्रहा॑श्च मेऽति॒ग्राह्या॑श्च मे ऐन्द्रा॒ग्रश्च मे वैश्वदे॒वश्च मे मरु॒त्वतीया॑श्च मे माहेन्द्रश्च मे आदि॒त्यश्च मे सावि॒त्रश्च मे सार॒स्व॒तश्च मे पौष्ण॑श्च मे पाली॒व॒तश्च मे हारि॒यो॒ज॒नश्च मे॥७॥

इ॒ध्मश्च मे ब॒र्हिश्च मे वेदि॑श्च मे धि॒ष्णि॒याश्च मे सु॒च॒श्च मे चम॒साश्च मे ग्रावा॑णश्च मे स्वर॑वश्च मे उप॒र॒वाश्च मेऽधि॒ष॒व॒णे च मे द्रो॒णक॒ल॒शश्च मे वा॒य॒व्या॒नि च मे पू॒त॒भृ॒च्च मे आ॒ध॒व॒नी॒य॒श्च मे आ॒ग्नी॒ध्रं च मे ह॒वि॒र्धानं॑ च मे गृ॒हाश्च मे स॒द॒श्च मे पुरो॒डा॒शाश्च मे प॒च॒ताश्च मेऽव॒भृ॒थश्च मे स्व॒गा॒का॒रश्च मे॥८॥

अ॒ग्निश्च मे घ॒र्मश्च मेऽर्क॑श्च मे सूर्यश्च मे प्रा॒णश्च मेऽश्व॑मे॒धश्च मे पृथि॒वी च मेऽदि॑तिश्च मे दि॒तिश्च मे द्यौश्च मे श॒क्र॒री॒र॒ङ्गु॒ल॒यो दि॒शश्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्पन्तामृ॒क्कं मे सा॒मं च मे स्तो॒म॒श्च मे य॒जु॒श्च मे दी॒क्षा च मे त॒प॒श्च मे ऋ॒तुश्च मे व्र॒तं च मेऽहो॒रा॒त्रयो॑र्वृ॒ष्ट्या बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒रे च मे य॒ज्ञेन॑ कल्पेताम्॥९॥

ग॒र्भाश्च मे व॒त्स॒ाश्च मे त्र्य॒वि॒श्च मे त्र्य॒वी च मे दि॒त्य॒वा॒च्च मे दि॒त्यौ॒ही च मे प॒ञ्चा॒वि॒श्च मे प॒ञ्चा॒वी च मे त्रि॒व॒त्स॒श्च मे त्रि॒व॒त्सा च मे तुर्य॑वा॒च्च मे तुर्यौ॒ही च मे प॒ष्ठ॒वा॒च्च मे प॒ष्ठौ॒ही च मे उ॒क्षा च मे व॒शा च मे ऋ॒ष॒भश्च मे वे॒ह॒च्च मेऽन॒ङ्गां च मे धे॒नुश्च मे आ॒यु॒र्य॒ज्ञेन॑ कल्पतां प्रा॒णो य॒ज्ञेन॑ कल्पतामपा॒नो य॒ज्ञेन॑ कल्पतां व्या॒नो य॒ज्ञेन॑ कल्पतां चक्षु॑र्य॒ज्ञेन॑ कल्पतां॒ श्रो॒त्रं य॒ज्ञेन॑ कल्पतां म॒नो य॒ज्ञेन॑ कल्पतां वा॒ग्य॒ज्ञेन॑ कल्पतामा॒त्मा य॒ज्ञेन॑ कल्पतां य॒ज्ञो य॒ज्ञेन॑ कल्पताम्॥१०॥

एकां च मे ति॒स्रश्च मे प॒ञ्च च मे स॒प्त च मे न॒व च मे एका॑दश च मे त्रयो॑दश च मे प॒ञ्च॒द॒श

च मे सप्तदश च मे नवदश च म एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च मे त्रयस्त्रिंशच्च मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे षट्त्रिंशच्च मे चत्वारिंशच्च मे चतुश्चत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजंश्च प्रसवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवंश्च मूर्धा च व्यञ्जियश्चाऽऽन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवंश्चाधिपतिश्च॥११॥

इडा देवहर्मनुर्यज्ञनीर्बहस्पतिरुक्थामदानि शंसिषद्विंशेदेवाः सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मा हिंसीर्मधुं मनिष्ये मधुं जनिष्ये मधुं वक्ष्यामि मधुं वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासं शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवंतु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ पुरुषसूक्तम् ॥

सहस्रंशीर्षा पुरुषः। सहस्राक्षः सहस्रपात्। स भूमिं विश्वतो वृत्वा। अत्यतिष्ठद्वशाङ्गुलम्॥
पुरुष एवेदं सर्वम्। यद्धृतं यच्च भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नैनातिरोहति॥
एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः। पादोऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽऽर्भवात्पुनः। ततो विश्वङ्मुक्तामत्। साशुनानशने अभि॥ तस्माद्विराडजायत। विराजो अधि पूरुषः। स जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्भूमिथो पुरः॥ यत्पुरुषेण हविषा। देवा यजमतन्वता वसन्तो अस्याऽऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः॥ सप्तास्याऽऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः। देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अबध्नन् पुरुषं पशुम्॥ तं यजं बरहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः। तेन देवा अयजन्त। साध्या ऋषयश्च ये॥ तस्माद्यज्ञार्थसर्वहुतः। सम्भृतं पृषदाज्यम्। पशून्स्तांश्चक्रे वायव्यान्। आरण्यान्ग्राम्याश्च ये॥ तस्माद्यज्ञार्थसर्वहुतः। ऋचः सामानि जज्ञिरे। छन्दांसि जज्ञिरे तस्मात्। यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा अजायन्त। ये के चौभ्यादंतः। गावो ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्माज्जाता अजावयः॥ यत्पुरुषं व्यंदधुः। कतिधा व्यंकल्पयन्। मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरू पादवुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः। ऊरू तदस्य यद्वैश्यः। पद्भ्यां शूद्रो अजायत॥ चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥ नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्ष्णो

द्यौः समवर्तत। पृथ्वा भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकाः अकल्पयन्॥ वेदाहमेतं पुरुषं
महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि
कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार। शक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्चतस्रः। तमेवं
विद्वानमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि
धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते ह नाकं महिमानं सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥
अथः सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तताधि। तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति।
तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रै॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्।
तमेवं विद्वानमृतं इह भवति। नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय॥ प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः।
अजायमानो बहुधा विजायते। तस्य धीराः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति
वेधसः॥ यो देवेभ्य आतपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वो यो देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय
ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्रे तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्य
देवा असन् वशै॥ ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ। अहोरात्रे पार्श्वे। नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ
व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण। अमुं मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ नारायणसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - १३)

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुवम्। विश्वं नारायणं देवमक्षरं परमं पदम्।
 विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं नारायणं हरिम्। विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति। पतिं
 विश्वस्याऽऽत्मे श्वरं शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणम्।
 नारायणपरो ज्योतिरात्मा नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः परः।
 नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च किञ्चिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥
 अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः। अनन्तमव्ययं कविं समुद्रेऽन्तं
 विश्वशम्भुवम्। पद्मकोश प्रतीकाशं हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधो निष्ठ्या वितस्त्यान्ते
 नाभ्यामुपरि तिष्ठति। ज्वालमालाकुलं भाती विश्वस्याऽऽयतनं महत्। सन्ततं
 शिलाभिस्तुलम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते सुषिरं सूक्ष्मं तस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम्।
 तस्य मध्ये महानग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः। सोऽग्रंभुग्विभजन्तिष्ठन्नाहारमजरः कविः।
 तिर्यगूर्ध्वमधः शायी रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयति स्वं देहमापादतलमस्तकः।
 तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयोर्ध्वा व्यवस्थितः। नीलतोयदमध्यस्थाद्विद्युल्लेखेव भास्वरा।
 नीवारशूकवत्तन्वी पीता भास्वत्यणूपमा। तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः।
 स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट्॥ ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं
 कृष्णपिङ्गलम्। ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः।
 नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि। तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्।
 विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि यो अस्कंभायदुत्तरं सधस्थं
 विचक्रमाणस्त्रेधोरुंगायो विष्णोरराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रप्रेस्थो विष्णोः स्यूरसि
 विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥